

ความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา The Educational Innovator of Secondary School Teachers in Education Sandbox

อรรถพล วงศ์บุปผา¹, ธารินทร์ รसानนท์², โกศล มีคุณ³, อัจฉรา วัฒนานรงค์⁴

^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยพะเยา, ประเทศไทย

Attapon Wongbubpa¹, Tharin Rasanond², Kosol Meekun³, Achara Wattananarong⁴

^{1,2,3,4}University of Phayao, Thailand

✉: 65160367@up.ac.th

(Corresponding Email)

Received: 27 May 2025; Revised: 12 June 2025; Accepted: 27 June 2025

© The Author(s) 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ด้านจิตลักษณะเชิงนวัตกรรมการศึกษา และด้านพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมการศึกษา ปัจจัยที่คาดว่าจะป็นสาเหตุของความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูโดยใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) ได้แก่ กลุ่มปัจจัยด้านสถานการณ์ทางสังคม กลุ่มปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิมของบุคคล และกลุ่มปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ เพื่อช่วยให้สามารถวางแผนการพัฒนาความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หากครูเมื่อมีความเป็นนวัตกรรมการศึกษาที่ดีแล้ว ไม่เพียงแต่จะส่งผลโดยรวมให้คุณภาพการศึกษาของครูในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างความมั่นใจให้กับครูในการผลิตนวัตกรรมการศึกษาใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้นอีกด้วย ซึ่งกลุ่มปัจจัยที่คาดว่าจะป็นปัจจัยเชิงสาเหตุเหล่านี้อาจทำนายความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้

คำสำคัญ : พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, นวัตกรรมการศึกษาของครู

Abstract

This study proposes a conceptual framework for educational management within educational innovation areas, emphasizing the development of educational innovativeness among secondary school teachers. Educational innovativeness is conceptualized as comprising two interrelated dimensions: the dispositional and behavioral aspects. Drawing on the Interactionism Model, the study identifies three categories of influencing factors—social-situational, personal-dispositional, and situational-dispositional—as potential determinants of

teachers' innovativeness. These factors are posited to inform strategic planning for enhancing teachers' capacity to generate and implement educational innovations. Teachers exhibiting high levels of innovativeness not only contribute to elevating educational quality within innovation zones but also gain increased confidence in designing novel instructional practices. The causal relationships among these factors are expected to predict levels of teacher innovativeness and thereby foster the broader advancement of innovative capacity within secondary schools situated in educational innovation areas.

Keywords: Educational Innovation Area, Educational Innovativeness

1. บทนำ

นโยบายในการจัดการศึกษาของไทยได้ให้ความสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา โดยในปี พ.ศ. 2562 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพเท่าทันทันโลก และมีทักษะในการประกอบอาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ คิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน รวมทั้งเพื่อดำเนินการให้มีการขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสร้างและพัฒนากลไกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2566) การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องสร้างความเป็นนวัตกรรมการศึกษาให้เกิดขึ้นกับครู ครูที่มีลักษณะเป็นนวัตกรที่ศึกษาจะเป็นบุคคลที่เป็นผู้ริเริ่มคิด เรียนรู้และลงมือทำในสิ่งที่แปลกใหม่ และทำในสิ่งที่แตกต่างหรือทำสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อน มีลักษณะของความเป็นผู้นำและมุ่งมั่น มีความรับผิดชอบในตนเอง เข้าใจจุดที่แตกต่างของมุมมองที่ซับซ้อนท้าทาย รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม มีความกระตือรือร้น รู้จักทดลองประสบการณ์ความคิดใหม่ ๆ มีความสามารถในการคิดและมุมมองที่แตกต่างกับคนส่วนใหญ่ทั่วไป และมีลักษณะของนักวิทยาศาสตร์ (Dyer and other, 2011) ครูที่มีลักษณะเป็นนวัตกร การศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียน และการที่ครูจะเป็นบุคคลที่มีสมรรถนะดังกล่าวได้นั้นจำเป็นต้องพัฒนาความเป็นนวัตกรการศึกษาของครูทั้งด้านจิตลักษณะเชิงนวัตกรการศึกษาและพฤติกรรมเชิงนวัตกรการศึกษาของครู

ความเป็นนวัตกรการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีความเป็นนวัตกร เพราะคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพครู ครูจึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา นวัตกรทางการศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ และกล้าเสี่ยงในการสร้างสรรค์แนวคิดหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ ๆ การสร้างนวัตกรรมและการแก้ปัญหาให้ดีขึ้นในหลากหลายแง่มุมและบริบทต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ และมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์และพัฒนาเทคนิคและผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมทางด้านการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน

ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา เพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยในการศึกษาค้นคว้านี้มุ่งศึกษาการจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู และปัจจัยเชิงสาเหตุของความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูโดยใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ครูในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาทักษะความเป็นนวัตกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่การเตรียมพลเมืองที่มีทักษะการคิด ทักษะแรงงาน และทักษะชีวิต รองรับการพัฒนางานให้สร้างรายได้สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างฐานที่แข็งแกร่งของการสร้างเศรษฐกิจสู่เวทีการแข่งขันในเวทีโลก และสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างความยั่งยืนให้กับประเทศต่อไป

2. การจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) หมายถึง พื้นที่ที่ให้โอกาสแก่นักเรียน นักศึกษา หรือผู้เรียนในการสร้าง ทดลอง และปรับปรุงวิธีการเรียนรู้ และการสอนในรูปแบบที่ใหม่และสร้างสรรค์ โดยให้เส้นทางและสภาพแวดล้อมที่สะดวกสบายและไม่จำกัดทางไปโดยตรง ผู้เรียนจะได้มีโอกาสลองศึกษาและทดลองการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร หรือเครื่องมือการเรียนรู้อื่น ๆ ในระดับที่สูงขึ้น และเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่นในรูปแบบที่เรียนรู้้อย่างเป็นส่วนตัวและพัฒนาต่อยอดไปในอนาคตได้อย่างเหมาะสมในยุคดิจิทัล โดยแนวคิดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของไทยเริ่มต้นจากข้อเสนอของภาคีเพื่อการศึกษาไทย (Thailand Education Partnership: TEP) ที่ก่อตั้งขึ้นจากการรวมตัวกันขององค์กรภาคเอกชน ภาครัฐ และภาคประชาสังคม ที่มีจุดร่วมกันในการมุ่งปฏิรูปการศึกษาไทยภายใต้แนวคิดระบบการศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคม เสนอแนวทางการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาผ่านคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาเข้าสู่สภาการศึกษา (สำนักพัฒนานวัตกรรมจัดการศึกษา, 2562) ต่อมาจึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาขึ้นโดยตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ได้ให้คำนิยามของ “พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา” หมายความว่า พื้นที่ที่คณะรัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษา โดยมี “สถานศึกษานำร่อง” ซึ่งหมายความว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือของเอกชนที่อยู่ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมศึกษาอนุมัติให้เป็นสถานศึกษานำร่อง

3. ความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู

ความหมายของนวัตกรรมการศึกษา

ในยุคที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ การเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ครูที่เป็นนวัตกรรมสามารถส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียนให้มีความคิด

สร้างสรรค์และความสามารถในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทำความเข้าใจความหมายของนวัตกรรมทางการศึกษาจะช่วยให้เราตระหนักถึงบทบาทและคุณลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษา คำว่า “นวัตกรรม” หมายถึง บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าริเริ่ม และสามารถพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานและชีวิตประจำวัน พจนานุกรม Cambridge (Cambridge University Press, 2021) ให้ความหมายของ Innovator ว่าเป็นบุคคลที่แนะนำการเปลี่ยนแปลงและแนวคิดใหม่ ๆ รวมถึงการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ในขณะที่พจนานุกรม Oxford (Oxford University Press, 2021) อธิบายว่า Innovator เป็นบุคคลหรือบริษัทที่นำเสนอแนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงาน ด้าน Herkema (2003) อธิบายว่านวัตกรรมคือผู้ที่มีความสามารถในการเข้าใจและประยุกต์ใช้ความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถจัดการกับอุปสรรคในการพัฒนานวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ Dyer และคณะ (2011) ยังระบุว่านวัตกรรมเป็นบุคคลที่มีแรงบันดาลใจในตนเองสูง มีความสามารถในการตั้งคำถามเพื่อค้นหาปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความมุ่งมั่นในการสร้างสิ่งใหม่ ๆ นอกจากนี้ Christensen (2015) เสริมว่า นวัตกรรมคือผู้ที่มีความคิดริเริ่ม มุ่งมั่นเรียนรู้ และพร้อมลงมือทำสิ่งใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากสิ่งเดิม โดยมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ ความเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ ความเข้าใจผู้อื่น และความสามารถในการสังเกต ตั้งคำถาม ทดลอง และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้นักวิชาการไทยหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของนวัตกรรมการศึกษา โดยมารุต พัฒนา (2560) กล่าวว่านวัตกรรมคือผู้ที่ริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ หรือพัฒนาแนวคิดที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของความคิด วิธีการ หรือสิ่งประดิษฐ์ ปรีดา ยังสุขสถาพร (2561) อธิบายว่านวัตกรรมเป็นผู้ที่ริเริ่มคิดค้นและสนับสนุนการสร้างเทคนิค วิธีการ รูปแบบ และเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้พัฒนาการทำงานของตนเองและองค์กร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมว่าเป็นผู้ที่คิดค้นและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โกศล ภูศรี (2564) เน้นว่า นวัตกรรมเป็นผู้ที่สามารถเชื่อมโยงเทคนิค วิธีการ และเครื่องมือเพื่อพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

จากการศึกษาความหมายของนวัตกรรมทางการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า นวัตกรรมทางการศึกษาเป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าริเริ่ม และสามารถพัฒนาแนวคิดหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นวัตกรรมเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ช่วยพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน

ความสำคัญของนวัตกรรมการศึกษา

“นวัตกรรม” (Innovation) ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญในฐานะเครื่องมือในการพัฒนา รวมถึงแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับประเทศ ดังที่ปรากฏในปี พ.ศ.2559 เป็นต้นมา รัฐบาลไทยประกาศแนวคิดประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนประเทศเน้น

การสร้างนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (ชนินทร เพ็ญสูตร, 2560) ต่อมาในปี พ.ศ. 2561 มีการรวมกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เข้ากับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ จัดตั้งเป็นกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศในทุกสาขาวิชา (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2562) เพื่อขับเคลื่อนประเทศและผลิต “นวัตกรรม” (Innovator) ในสาขาวิชาต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ปรีดา ยังสุขสถาพร (2561) ได้แบ่งประเภทของนวัตกรรมไว้ 3 ประเภท ได้แก่ แบบผู้รักษาประตู (gatekeeper) เป็นผู้ที่รวบรวมข้อมูลแล้วส่งต่อไปยังบุคคลต่าง ๆ หรือหน่วยงานที่เหมาะสม เป็นทั้งผู้สนับสนุนข้อมูล และอาจจะเป็นผู้กำหนดทิศทางการทำนวัตกรรมในองค์กรได้ แบบผู้สร้างสรรค์ความคิด (idea generator) เป็นผู้ที่มีความคิดใหม่ ๆ มีความเชี่ยวชาญเทคโนโลยีใหม่ หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งอาจจะเกิดนวัตกรรมขึ้นมา และแบบผู้สนับสนุน (coach) เป็นผู้ผลักดันให้นำความคิดใหม่มาประยุกต์เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดกับทีมงาน เกิดการขยายตัวของการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ ส่วน Bagley (2014) ได้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของนวัตกรรมไว้ว่ามีความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างแตกต่างหรือสามารถทำในสิ่งที่ยังไม่เคยมีใครทำมาก่อน เป็นผู้ที่เปิดรับแนวคิดและสร้างสภาพแวดล้อมที่ผู้ร่วมงานได้รับความท้าทายให้ข้ามขอบเขตของสภาพที่เป็นอยู่ มุ่งมั่นสร้างองค์กรที่มุ่งประสิทธิผลและเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานเติบโต โดยสามารถสร้างแนวคิดที่แปลกใหม่ได้ด้วยตนเอง ส่วนสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2563) ได้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของนวัตกรรมไว้ว่า ต้องมีแรงบันดาลใจ มีจินตนาการ มีความคิดริเริ่มหลากหลาย มีความสามารถในการวางแผนเชิงองค์กรวม และมีความสามารถในการนำไปปฏิบัติและขยายผล จากที่กล่าวมาข้างต้น นวัตกรรมการศึกษาจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นผู้เริ่มในการประดิษฐ์คิดค้นการสร้างสรรค์ และพร้อมสนับสนุนให้เกิดเทคนิควิธีการ รูปแบบ เครื่องมือ กระบวนการ หรือผลงานที่เป็นนวัตกรรมทางด้านการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ด้วยวิธีการใหม่ ๆ รูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21

องค์ประกอบของความเป็นนวัตกรรมของครู

นวัตกรรมเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน Dyer และคณะ (2011) ได้ศึกษาทักษะสำคัญของนวัตกรรมประกอบด้วย 5 ทักษะ ได้แก่ การเชื่อมโยง การตั้งคำถาม การสังเกต การทดลอง และการสร้างเครือข่าย ในขณะที่ Boyd (2011) เสนอว่า นวัตกรรมควรมีความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นผู้ประกอบการ สามารถบูรณาการองค์ความรู้ มีวิสัยทัศน์ และสามารถบริหารความเปลี่ยนแปลงได้ Wagner (2012) ก็ได้กล่าวถึง 5 ทักษะซึ่งมีความคล้ายคลึงกับแนวคิดของ Dyer ส่วนแนวคิดของ Sandberg และ Stenroos (2014) ได้เพิ่มมิติใหม่ของความเป็นนวัตกรรม โดยเสนอองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ ความกล้าตัดสินใจ ความอดทนต่อความคลุมเครือ ความมุ่งมั่นในความสำเร็จ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การยอมรับการเปลี่ยนแปลง และการสนใจในการแก้ปัญหา Cokus (2014) ได้กล่าวถึงทักษะสำคัญของนวัตกรรมที่มี 6 ประการเช่นเดียวกัน ซึ่งรวมถึงความคิดสร้างสรรค์ การตั้งคำถาม การสังเกต ความกล้าเสี่ยง การทดลอง

และการสร้างเครือข่าย ในบริบทของประเทศไทยนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความเป็นนวัตกรรม เช่น มาร์ต พัฒนา (2560) ซึ่งได้กล่าวถึงการคิดอย่างสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างสรรค์นวัตกรรมให้สำเร็จ สุกัญญา แซ่มซ้อย (2563) ได้กล่าวถึงสมรรถนะที่สำคัญ 6 ด้าน เช่น การมุ่งอนาคต เครือข่ายทางสังคม ความคิดสร้างสรรค์ และการบริหารโครงการ ส่วนไพฑูรย์ สีนารัตน์ (2561) ได้ระบุ 10 ทักษะที่จำเป็นของนวัตกรรม เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการเป็นผู้นำ และทักษะการรับผิดชอบ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้กล่าวถึงทักษะสำคัญของนวัตกรรม เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดเชื่อมโยง การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม ในขณะที่สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2563) ได้กำหนด 10 ทักษะสำคัญของนวัตกรรม เช่น การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการตัดสินใจ และทักษะการเจรจาต่อรอง

จากแนวคิดข้างต้นสามารถสรุปองค์ประกอบของความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูได้เป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ จิตลักษณะเชิงนวัตกรรมการศึกษาและพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมการศึกษา ได้แก่ จิตลักษณะเชิงนวัตกรรมการศึกษา หมายถึง การกล้าคิดสิ่งใหม่อย่างมีเหตุผล การคิดทดลองความคิดใหม่ ๆ การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และการคิดร่วมทำงานกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ส่วนพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมการศึกษา หมายถึง การที่นวัตกรรมกล้านำเสนอสิ่งใหม่อย่างมีเหตุผล สามารถทดลองความคิดใหม่ ๆ ได้ ผลิหรือสร้างสรรค์นวัตกรรม และสามารถร่วมทำงานกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู

ความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู มีที่มาจากทฤษฎีว่าด้วยระบบ โดย Amabile (1998) ได้กล่าวว่ากระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมขององค์กรเกิดขึ้นในระดับของระบบงาน หมายถึง กลุ่มคนขนาดใหญ่ทำงานร่วมกัน ในหน่วยงานหรือแผนกต่าง ๆ ได้ศึกษาเพื่อหาหนทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยนำเอาความคิดใหม่ ๆ มาใช้และพากเพียรจนงานสำเร็จลุล่วงไปได้ ในขณะที่ Hatch (1997) กล่าวว่า ทฤษฎีระบบ มีลักษณะที่สำคัญ คือ การร่วมกันดำเนินงานของหน่วยงานย่อยหลาย ๆ หน่วยที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันจนเป็นหนึ่งเดียวกันนอกจากนั้น Amabile (1998) เสนอแนะว่า องค์กรที่น่าทฤษฎีระบบมาประยุกต์ใช้ต้องให้ความสำคัญต่อปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการภายในองค์กร (Internal Processes) และผลผลิต (Outputs) รวมทั้งการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้ด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู ได้พบบทบาทสำคัญของตัวแปรดังกล่าว เช่น ในงานวิจัยในครูของ โกศล ภูศรี (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของครู ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาครูเพื่อความเป็นนวัตกรรมโดยมุ่งเน้นทักษะการตั้งคำถาม กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาครูเพื่อความเป็นนวัตกรรมโดยมุ่งเน้นทักษะการคิดริเริ่ม กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาครูเพื่อความเป็นนวัตกรรมโดยมุ่งเน้นทักษะการสังเกต กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาครูเพื่อความเป็นนวัตกรรมโดยมุ่งเน้นทักษะการทดลอง และกลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาครูเพื่อความเป็นนวัตกรรมโดยมุ่งเน้นทักษะการสร้าง

เครือข่าย งานวิจัยของกานิต ใบภักดี (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู ได้แก่ การกล้าคิดกล้าทำด้วยจินตนาการ สร้างนวัตกรรมใหม่โดยการคิดนอกกรอบ พร้อมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมให้เหมาะต่อการคิดสร้างสรรค์ การตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์ เน้นเทคนิควิธีการตั้งคำถามตามวิธีการ PBL และ 5W, 1H เพื่อก่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์หาคำตอบ การปรับปรุงเพื่อสร้างสิ่งใหม่ พัฒนาผลงานตลอดเวลาด้วยวิธีการทดลองทำซ้ำ การเชื่อมโยงความรู้เพื่อสร้างความรู้ เน้นวิธีการคิดจากจุดเล็กไปหาจุดใหญ่เพื่อให้เห็นภาพรวม และการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความรู้ใหม่ งานวิจัยของวาทีณี พูลทรัพย์ (2563) ได้ทำการศึกษา เรื่อง องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พบว่า องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ เรียงลำดับตามค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ได้แก่ 1) การบริหารฐานนวัตกรรม 2) การบริหารสมรรถนะองค์กร 3) การบริหารหุ้นส่วนองค์กร 4) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 5) การพัฒนานวัตกรรม 6) นวัตกรรมเชิงระบบ และ 7) การบริหารแผนนวัตกรรม งานวิจัยของคณากร นาคอาจ (2564) ที่ศึกษา องค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาอุตสาหกรรม พบว่า พฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของนักเรียนประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การสำรวจความคิด การสร้างแนวคิดใหม่ การส่งเสริมความคิดให้เป็นที่ยอมรับ และการทำความคิดให้เกิดผล งานวิจัยของศักดิ์สิทธิ์ จำปาทอง (2567) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องมือการวัดคุณลักษณะความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า คุณลักษณะความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ การเล่นเชิงสร้างสรรค์ การมีแรงบันดาลใจ การสังเกตสามารถมองเห็นปัญหา การแสวงหาความรู้ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความมุ่งมั่นและปฏิบัติงานต่อเนื่อง และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

จากที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู ข้างต้นพอสรุปองค์ความรู้สำคัญที่ได้รับเกี่ยวกับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาว่าต้องประกอบด้วยสิ่งที่อยู่ภายในตัวบุคคล หรือ “จิตลักษณะ” ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของครู เช่น การตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ความมุ่งมั่นและความต่อเนื่องในการทำงาน และสิ่งที่สามารถแสดงออกให้เห็นได้ของบุคคลหรือ “พฤติกรรม” ของความเป็นนวัตกรรมการศึกษา ที่สามารถพัฒนาได้ ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูใน 2 องค์ประกอบ ได้แก่ จิตลักษณะเชิงนวัตกรรมการศึกษาและพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมการศึกษา

4. ปัจจัยที่คาดว่าเป็นสาเหตุของความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู

การศึกษาปัจจัยที่คาดว่าเป็นสาเหตุของความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมความเป็นนวัตกรรมการศึกษา

ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพราะมีความสอดคล้องและครอบคลุมกับความเป็น นวัตกรรมการศึกษาของครู โดยทฤษฎีดังกล่าวสามารถศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมบุคคลในหลายด้านทั้งสาเหตุ ทางด้านจิตใจของบุคคล สาเหตุทางด้านสถานการณ์ และสาเหตุที่เป็นอิทธิพลร่วมหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะของจิตใจและสถานการณ์ของผู้กระทำ โดยมีแนวคิดที่ว่าแม้ในลักษณะสถานการณ์เดียวกันบุคคลต่าง ๆ ย่อมมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นสาเหตุของพฤติกรรมจึงมีสาเหตุมาจากสภาวะจิตหรือลักษณะจิต ของบุคคลนั้นรวมเข้ากับลักษณะทางสถานการณ์จึงก่อให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ จึงนำแนวความคิดดังกล่าวมาใช้ อธิบายปรากฏการณ์ทางพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งพัฒนาโดยนักจิตวิทยากลุ่มหนึ่ง (Magnusson and Endler, 2001 อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2550) มาใช้ศึกษาพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลเกิดขึ้นจากสาเหตุต่าง ๆ ได้แก่ ลักษณะของสถานการณ์ทางสังคม คือ สิ่งที่อยู่รอบตัวบุคคลต่างมีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคลใน ลักษณะที่บุคคลรับรู้เกี่ยวกับสิ่งที่อยู่รอบตัว ทัศนคติ และแสดงพฤติกรรมเพื่อปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่อยู่รอบตัวนั้น จิตลักษณะเดิมของบุคคล คือ จิตลักษณะที่เกิดจากการสะสมตั้งแต่เด็ก และติดตัวบุคคลมาในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ซึ่งมักเป็นจิตลักษณะที่มีพื้นฐานมาจากการอบรมถ่ายทอดทางสังคมจากสถาบันทางสังคมที่สำคัญ และจิต ลักษณะตามสถานการณ์ ซึ่งเป็นลักษณะของบุคคลที่กระทำโดยการเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ กับจิต ลักษณะเดิมของบุคคลก่อให้เกิดจิตลักษณะตามสถานการณ์ของบุคคลนั้น ๆ ดังนั้นเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ จึงทบทวนวรรณกรรม แล้วเลือกกำหนดปัจจัยเชิงสาเหตุในการศึกษาให้สอดคล้องกับ ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม ดังนี้

ปัจจัยด้านสถานการณ์ทางสังคม จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่าปัจจัย ด้านสถานการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องหรือมีแนวโน้มส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู ได้แก่ 1) การ สนับสนุนทางสังคมให้เป็นนวัตกรรมการศึกษา 2) ตัวแบบคนใกล้ชิดด้านนวัตกรรมการศึกษา 3) การรับรู้การ เปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา แต่ละตัวแปรมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

การสนับสนุนทางสังคมให้เป็นนวัตกรรมการศึกษา หมายถึง การได้รับการยอมรับจากผู้อื่นทั้งจาก ภายในและภายนอกโรงเรียน ทั้งการสนับสนุนในเรื่องของความรู้ ทักษะ ข้อมูลข่าวสาร การเงิน วัสดุสิ่งของ และการเสริมแรงรวมถึงการให้กำลังใจ ซึ่งการสนับสนุนเหล่านี้มีผลต่อบุคคลที่ได้รับ ทำให้รู้สึกมีคุณค่า และ เกิดแรงผลักดันที่จะผลิตนวัตกรรมทางการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ เพื่อนครูในโรงเรียน ผู้บริหาร และ ศึกษาพิเศษ ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของศุภวดี บุญญวงศ์ (2552) ทำการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและ ผลของพฤติกรรมครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พบว่าครูที่ รายงานว่าตนเองได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างมาก เป็นครูที่มีเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนมากกว่าครูที่รายงานว่าตนได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย อรพินทร์ ชูชม (2557) ที่ได้ศึกษา ปัจจัยเชิงเหตุและผลของความยึดมั่นผูกพันในงานของข้าราชการครู พบว่าในส่วนของการสนับสนุนการทำงาน ได้แก่ การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน และจากผู้บังคับบัญชา เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลส่งผลต่อความ ยึดมั่นผูกพันในงาน และพิพัฒน์ ศรีไพบุลย์ (2563) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมต่อ

พฤติกรรมการทำงานอย่างอุทิศตนของครู พบว่า การสนับสนุนทางสังคมส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการทำงานอย่างอุทิศตนของครู

ตัวแบบคนใกล้ชิดด้านนวัตกรรมการศึกษา หมายถึง ผู้ที่อยู่แวดล้อมครูและมีอิทธิพลให้ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาเลียนแบบพฤติกรรมในการเป็นนวัตกรการศึกษา ตัวแบบคนใกล้ชิดด้านนวัตกรรมการศึกษาของครู ได้แก่ ผู้บริหาร เพื่อนครู และศึกษานิเทศก์ ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของสุนันท์ พรหมประกอบ (2546) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนของบิดามารดาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดพิจิตร พบว่า การปฏิบัติตนของบิดามารดาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบต่อครอบครัวสถานศึกษา ครู อาจารย์ และต่อสังคมของนักศึกษาในกลุ่มรวม และงานวิจัยของกัญญาวดี แสงงาม (2559) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุของจิตเคารพนับถือและความเป็นพลเมืองของนักศึกษาปริญญาตรี พบว่า การเห็นแบบอย่างพฤติกรรมความเคารพนับถือของผู้สอน เป็นตัวทำนายตัวสำคัญของจิตเคารพนับถือและความเป็นพลเมือง

การรับรู้การเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา หมายถึง การรับรู้ของครูผู้สอนในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาว่ามีการประกาศจัดตั้ง และมีการเปลี่ยนแปลง เกิดความรู้สึก ระลึกถึงการเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรมของครูในการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ของครู ด้วยการใช้ หรือสร้างนวัตกรรมการศึกษา ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของพิชญ์ปิยา เพ็งผ่อง (2558) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลการยอมรับนวัตกรรมการศึกษา พบว่า ความยากง่ายมีผลต่อการรับนวัตกรรมการศึกษาของแต่ละบุคคล และนวล สมบูรณ์สิน (2564) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการนวัตกรรมการศึกษาในการบริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าการรับรู้เกี่ยวกับการนำนวัตกรรมการศึกษาไปใช้หรือการรับรู้การเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาส่งผลต่อความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู

ปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิมของบุคคลของความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู เป็นจิตลักษณะที่เกิดจากการสะสมตั้งแต่เด็กและติดตัวบุคคลมา เป็นจิตลักษณะที่มีพื้นฐานมาจากการอบรมถ่ายทอดจากครอบครัว โรงเรียน และศาสนาโดยมีอิทธิพลต่อการแสดงถึงความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู จากการศึกษาดังกล่าว และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่าปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิมของบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือมีแนวโน้มส่งผลต่อความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม 2) การมุ่งอนาคตควบคุมตน 3) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แต่ละตัวแปรมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจที่ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สามารถระบุ ตัดสินความหมาย ขอบข่าย การสร้างและใช้นวัตกรรมทางการศึกษา เป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์ หรือเป็นตัวทำนายที่เด่นชัดของลักษณะหรือการกระทำที่สำคัญของบุคคล ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของชนิษฐา วิทยานนท์ (2557) และชนาธิป อ่อนหวาน (2553) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจและทัศนคติพบว่ามีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมของบุคคล

ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกล การเล็งเห็นผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนมีความสามารถในการควบคุมตนเองให้รู้จัก อดทนได้รอได้ เพื่อรอรับผลประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่กว่าหรือสำคัญกว่าในอนาคต การมุ่งอนาคตควบคุมตนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านดีต่าง ๆ ของบุคคล เช่น พฤติกรรมความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของวัฒนา พาผล (2551) ได้ศึกษาการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ที่มีผลต่อความมีวินัยในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 พบว่า การกำหนดเป้าหมายในอนาคต มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีวินัยในการเรียน และสันติกร รักสองหมื่น (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคใต้ตอนบน พบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ปัจจัยด้านสภาพครอบครัวของนักเรียน ปัจจัยด้านจิตลักษณะ ปัจจัยลักษณะมุ่งอนาคต และปัจจัยด้านการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อการมีวินัยของนักเรียน

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเป็นนวัตกรการศึกษา หมายถึง ความตั้งใจหรือความปรารถนาของครูที่ชื่นชอบความท้าทายในการสร้างหรือพัฒนาความคิดใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น โดยมีการตั้งเป้าหมายไว้สูง เพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่จะสร้างหรือพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ทางการศึกษาเพื่อใช้ในการกิจของครูโดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก และทำต่อไปจนกว่าจะประสบผลสำเร็จ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการสร้าง ใช้ หรือพัฒนานวัตกรรมของครู ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของศุภรางค์ อินทุณท์ (2552) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุด้านจิตสังคมของพฤติกรรมรักการอ่านในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทั่วไปของนักเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมรักการอ่าน และกมลวรรณ คารมปราชญ์คล้ายแก้ว (2557) พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อเจตคติต่อพฤติกรรมจริยธรรมในการเรียนของนิสิตระดับปริญญาตรี

ปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ ที่เกี่ยวกับความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู รวบรวมได้จากการประมวลเอกสาร ประกอบไปด้วยจิตลักษณะ 2 ประการ คือ การยอมรับนวัตกรรมการศึกษา และความเชื่ออำนาจในตนในการเป็นนวัตกรการศึกษา แต่ละตัวแปรมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การยอมรับนวัตกรรมการศึกษา หมายถึง รับรู้ว่าการนวัตกรรมทางการศึกษาคืออะไร เข้าใจ จำแนก และยกตัวอย่างสิ่งที่เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาได้ ยอมรับว่าสำคัญจำเป็นต่อการกิจครู ลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา โดยการยอมรับนวัตกรรมของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของนวัตกรรมนั้นว่าเหมาะสมหรือเกิดประโยชน์กับบุคคลหรือไม่ และในการตัดสินใจยอมรับยังมีปัจจัยต่าง ๆ อีกมากมายที่ส่งผลให้บุคคลนั้นยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม ดังนั้นครูแต่ละคนจึงมีลักษณะการยอมรับนวัตกรรมที่แตกต่างกันไปตามปัจจัยของแต่ละบุคคล ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของวิวรรษา ภาวะไพบูลย์ (2558) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า การใช้แท็บเล็ตในการจัดการเรียนการสอนมีประโยชน์และมีความง่ายใน

การใช้งาน ส่งผลให้ครูผู้สอนมีทัศนคติทางบวกต่อการใช้งานแท็บเล็ต และจะนำแท็บเล็ตไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตนเองต่อไป และบุปผา หลงมีหนา (2564) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของครูมัธยมศึกษาได้แก่ ประโยชน์ของนวัตกรรม ความง่ายในการใช้งานนวัตกรรม ทัศนคติ และการสนับสนุนของผู้บริหาร

ความเชื่ออำนาจในตนในการเป็นนวัตกรการศึกษา หมายถึง ความเชื่อของครูในการเป็นนวัตกร โดยเชื่อว่าตนเองสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และมุ่งมั่นในการพัฒนาเทคนิคและผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมทางด้านการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น โดยมีพื้นฐานความเชื่อที่ว่ายิ่งทำมาก ๆ ก็จะได้นวัตกรรมการศึกษาจำนวนมาก ยิ่งทำดีขึ้นก็จะได้นวัตกรรมการศึกษาที่มีคุณภาพมากขึ้น ผู้ศึกษาเรื่องนี้ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของสิริพร บุญพา (2562) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การเชื่ออำนาจในตน สามารถอธิบายจิตลักษณะพอเพียง และพฤติกรรมพอเพียงของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่พิพัฒน์ ศรีไพบุลย์ (2563) ได้ศึกษาความเชื่ออำนาจในตนกับพฤติกรรมการทำงานอย่างอุทิศตนของข้าราชการครู พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการวัดพฤติกรรมการทำงานอย่างอุทิศตนของครู กับการวัดความเชื่ออำนาจในตนในการทำงานอย่างอุทิศตนของครู สูงกว่าความสัมพันธ์ระหว่างการวัดพฤติกรรมการทำงานอย่างอุทิศตนของครู กับการวัดการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการศึกษาของ สรายุทธ วรเวก (2563) ที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุพฤติกรรมการพัฒนาครูเพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นคนดี พบว่าความเชื่ออำนาจในตนมีผลในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู และกลุ่มตัวแปรที่คาดว่าเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความเป็นนวัตกรการศึกษาของครูตามรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Endler & Magnusson, 1976) โดยความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู หมายถึง ความคิด ทักษะหรือคุณลักษณะที่บ่งชี้ถึงความเป็นนวัตกรของครูที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ได้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา เพื่อให้สามารถสร้างสรรค์รูปแบบการสอน เทคนิค วิธีการสอน สื่อการสอน หรือสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ ออกมา ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ด้านจิตลักษณะเชิงนวัตกรการศึกษา และด้านพฤติกรรมเชิงนวัตกรการศึกษา ในแต่ละด้านมีองค์ประกอบเหมือนกัน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างสรรค์นวัตกรรม การทดลองความคิดใหม่ ๆ การมีเครือข่ายและทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ และการเป็นผู้นำที่กล้าตัดสินใจ และกลุ่มปัจจัยที่คาดว่าเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุ ได้แก่ กลุ่มปัจจัยด้านสถานการณ์ทางสังคม กลุ่มปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิมของบุคคล และกลุ่มปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ รวมทั้งสิ้น 8 ด้าน และอาจนำไปศึกษาแนวโน้มความสัมพันธ์ของกลุ่มที่คาดว่าเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุกับความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู และนำไปศึกษารูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุของ

ความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู เพื่อนำไปพัฒนาความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูโรงเรียนมัธยมในพื้นที่
นวัตกรรมการศึกษา

5. บทสรุป

การพัฒนาความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เป็นสิ่ง
สำคัญและจำเป็นต่อคุณภาพการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียน การพัฒนาความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู
นั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ในยุคที่เทคโนโลยีและบริบทของ
สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ครูจำเป็นต้องปรับตัวและสร้างนวัตกรรมการศึกษาเพื่อใช้ในการจัดการ
เรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ ๆ ครูต้องหาทางเลือกใหม่ ๆ ในการจัดการศึกษา
เพื่อให้ผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาพัฒนาศักยภาพของตน ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง ครู
สามารถคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน
ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา เพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและ
ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการจัดการศึกษาร่วมกับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างทักษะที่จำเป็นในโลกยุคใหม่ให้นักเรียนสามารถเติบโต
และแข่งขันกับนานาชาติได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. (2562). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ
กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562. กระทรวง.
- โกศล ภูศรี. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์, มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม].
- ชนินทร เพ็ญสูตร. (2560). ประเทศไทย 4.0 บริบททางเศรษฐกิจ และการเมือง. วารสารรัฐศาสตร์ และรัฐ
ประศาสนศาสตร์, 8(1), 67–99.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2550). รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) และแนวทางการ
ตั้งสมมติฐานในการวิจัยสาขาจิตพฤติกรรมศาสตร์ในประเทศไทย. วารสารพัฒนาสังคม, 9(1), 85–
117.
- ปรีดา ยังสุขสถาพร. (2561). นวัตกรรม 4 แบบ. สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2561). การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มารุต พัฒนาผล. (2560). กระบวนทัศน์การโค้ชเพื่อเสริมสร้างทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม. จรัสสินทวงค์
การพิมพ์.

- วาทีณี พูลทรัพย์. (2563). *องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์, มหาวิทยาลัยศิลปากร].
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนักประดิษฐ์จากบทเรียนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สร้างนักประดิษฐ์*. บริษัท เอ็น 60 รัตนเทรตติง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580)*. สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2563). *นวัตกรรมเพื่ออนาคต*. กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. (2566). *รายงานประจำปีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา ปีการศึกษา 2565*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2562). *โครงการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา: สานักปฏิบัติการเพื่อ สร้างนวัตกรรมการศึกษาของประเทศ*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2563). นวัตกรรมบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อสร้างนวัตกรรม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 22(2), 193–213.
- ศักดิ์สิทธิ์ จำปาทอง. (2567). การพัฒนาเครื่องมือการวัดคุณลักษณะความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนในโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. *วารสารวิจัย วิชาการ*, 7(2), 181–194.
- Boyd, D. (2011). *Innovation competency model*.
<http://www.innovationexcellence.com/blog/2011/04/12/innovationcompetency-model>
- Cambridge University Press. (2021). *Cambridge Dictionary*.
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/innovator>
- Dyer, J., & other. (2011). *The innovator's DNA*. Harvard Business Press.
- Oxford University Press. (2021). *Oxford learners dictionaries*.
<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/innovator>